

Dansk i gymnasiet

Billedsprog - troper

Billedsprog er en fællesbetegnelse for sproglige billeder - også kaldt troper. Ved brugen af billedsprog er med til at levendegøre en tekst, give en særlig stemning og tillægge ord særlige betydninger og på den måde styrke tekstens pointe. En sanselighed skabes.

Billedsprog skabes typisk ved, at ord anvendes til at beskrive noget, de normalt ikke beskriver. Ordene anvendes altså i en anden sammenhæng, end de normalt anvendes i. Et eksempel er "Mine skridt fanges af fortovet". Her optræder 'fanges' i en sammenhæng (gang på et fortov), som det normalt ikke anvendes i.

Sammenligninger og metaforer

De to centrale begreber inden for billedsprog er *sammenligningen* og *metaforen*. Fælles for de to begreber er, at de beskriver sproglige fænomener, hvor et realplan låner betydning fra et billedplan. Der er noget, som skal beskrives (realplanet), og noget, det skal beskrives med (billedplanet).

Forskellen imellem en sammenligning og en metafor er ordet 'som'. En sammenligning indeholder ordet 'som' (eller end), og det gør en metafor ikke.

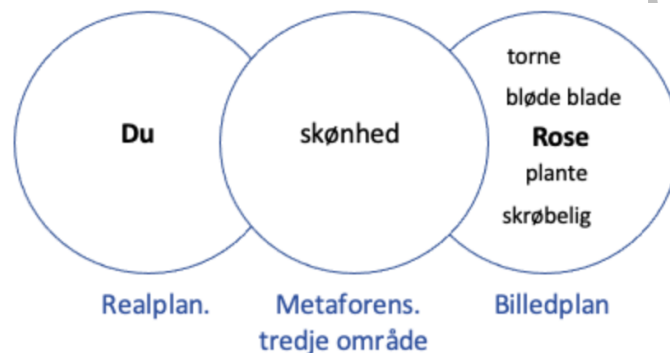
Sammenligning: Du er **som** en rose

Metafor: Du er en rose

Realplan *billedplan*
Målområde *Kildeområde*

I de to eksempler har afsenderen et ønske om at beskrive et 'du' og har fundet at 'rose' er det ord, der bedst beskriver 'du'et'. 'Du' er jo i virkeligheden ikke en rose, men bliver karakteriseret som en rose i overført betydning ved anvendelse af billedsprog. Men hvilken del af rosen er det, der skal beskrive 'du'et? Er det tornene, er det farven på de røde blade, er det skrøbeligheden, det flotte hoved eller blot rosens skønhed? Typisk låner realplanet kun betydning fra dele af billedplanet. I den analyse af billedsproget er det derfor væsentligt at undersøge, hvilke dele af billedplanet realplanet låner betydning fra.

Den del, som realplanet låner betydning fra, kalder man også for 'fællesområdet' eller 'metaforens tredje område.'

Eksempel på analyse af billedsprog

I digte er billedsproget ofte voldsomt mere komplekst end eksemplet ovenfor. Her skal man for alvor holde tungen lige i munden og finde ud af, hvad der er realplan, og hvad der er billedplan:

"Liig en drøm, min Foraarsblomst er svunden"

Sådan indledes digtet *Den unge Digtets Klage* (1808) af Schack von Staffeldt. Her er billedsproget en smule mere komplekst. Realplanet er her 'forårsblomsten', og den er forsvundet, ligesom en drøm forsvinder, når man vågner. Drømmen er således billedplanet.

Til ordet 'drøm' er der knyttet positive, men også negative konnotationer. Drømme er typisk positive og behagelige, men samtidig er drømme netop en drøm, og ikke noget der (endnu) har manifesteret sig i verden; den er flygtig og forsvinder igen, og derfor kan drømme også have negative konnotationer. Ordet 'svunden' betyder forsvundet og er et minusord (et negativt ladet ord), og derfor kan vi tolke os til, at det er de negative konnotationer af billedplanet, forårsblomsten låner fra, og de udgør metaforens tredje område.

Besjæling og personifikation

Under kategorien 'metafor' findes der to særlige typer metaforer: besjæling og personifikation. Fælles for dem er, at billedplanet er menneskelige egenskaber eller legemsdele, men realplanet er for besjælings vedkommende konkrete genstande, man kan se og røre (sanser), mens realplanet i personifikationen er abstrakte fænomener og begreber, såsom kærlighed, død, liv, drømme og idealer. Så i en personifikation får kærlighed og lignende begreber menneskelige egenskaber, mens det i besjælingen er konkrete ting som træer og mobilen, der får menneskelige egenskaber. Her er et par eksempler:

Besjæling

Træets skeletfingre banker på vinduet

realplan billedplan

Solens morgensmil oplyser den grønne eng

realplan billedplan

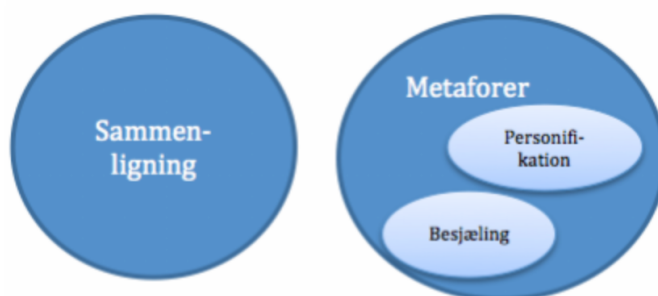
Personifikation

Dødens skygge kaster mørke over mit liv

realplan billedplan

Han blev grebet af kærlighedens favntag

billedplan realplan billedplan

Symbol

Symbolet er en særlig type billedsprog. Symboler som sproglige troper er kendetegnet ved, at symboler er konkrete genstande, som både er til stede som en konkret, sanselig genstand, men også har en symbolsk betydning. Symboler kan således være svære at finde i en tekst, for man opdager dem ikke umiddelbart, men først senere i tekstanalysen kan man opfatte en konkret genstand eller et fænomen som et symbol. Et eksempel er broen i filmen *Du som er i himlen* (2021) af Tea Lindeburg. Broen er en konkret bro mellem et hus, hvor børnene opholder sig og pjatter, og det andet hus, hvor

hovedpersonens mor ligger og føder i store smerter og med fare for at miste livet. Men ud over at være en konkret bro, så har den også en symbolsk betydning, idet den symboliserer overgangen mellem barnlig naivitet og så en voksen verden med farer og ondskab.

Symboler er altså genstande (typisk) eller personer, der har en konkret betydning, men de kan også tillægges en symbolsk og overført betydning; en symbolsk betydning.

Symbolanalysen er derfor typisk temmelig fortolkende, da tekster ikke nødvendigvis eksplicit/direkte peger på, at en genstand eller person har en symbolsk betydning. Derfor er man nødt til at tolke. Og for at en symbolanalytisk fortolkning kan underbygges og dokumenteres, skal man have analyseret sin tekst grundigt, så symbolanalysen ligger i forlængelse af det, man allerede har analyseret sig frem til. I et arbejde med førmtalte *Du som er i himlen* skal man altså have analyseret i, at hovedpersonen Lise er et sted i sit liv, hvor hun forlader det barnlige og naive og er på vej over i en voksenverden, hvor hun skal stå til ansvar for sine handlinger og ikke længere kan drømme frit og legende.

Metonymi

Metonymi er at nævne en lille del, der henviser til en større sammenhæng, eller en større helhed, der er forbundet med noget mindre. Hvor metaforen bygger på, at billedplanet ligger uden for realplanet og overfører betydning til realplanet, så er metonymien et kneb, hvor der er fokus på en del af det realplan, man egentligt forsøger at beskrive, eller anvender en større helhed til at beskrive en mindre del af realplanet: Delen står for helheden, eller helheden står for delen.

Eksempel, hvor en større helhed beskriver en mindre del af realplanet: "Danmark er et land, der tager sig af de svageste i samfundet". Det er en metonymi, fordi det ikke er landet Danmark, der tager sig af de svageste i samfundet, men nogle af de mennesker, der bebor landet. Danmark (helheden) står for delen (nogle danskerne).

Eksempel, hvor en lille del skal beskrive hele realplanet: "Hun blev mødt af øjets kærlighedsblik" (øjet, delen, peger på helheden: Han er forelsket i hende. Det er ikke kun øjet, der er forelsket, men hele ham).